

ตอนที่ ๑

ความหมายทั่วไปของศิลปะ (ART)

และการออกแบบ (DESIGN)

๑. ความหมายทั่วไปของศิลปะ (ART) และการออกแบบ (DESIGN)

๑.๑ ความหมายของศิลปะ (ART)

คำว่า "ศิลปะ" นั้นมีความหมายกว้างขวางมาก มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กันมากมาย และถ้าจะกล่าวถึงขอบเขตของศิลปะด้วยแล้ว ก็ยิ่งกว้างขวางมากทีเดียว อย่างเช่นชีวิตประจำวันของคนเรานั้นทุกคนก็ต้องเกี่ยวข้องกับศิลปะอยู่ตลอดเวลา ซึ่งบางคนก็ยังคงคิดไม่ถึงว่าสิ่งนั้นจะเป็นศิลปะเสียด้วยซ้ำ อย่างเช่นเมื่อเรานอนในเวลาน้ำเย็น ก็ย่อมจะเกี่ยวข้องกับศิลปะแล้ว นั่นคือการเกยพื่นนอนหมอนมุ้งให้เย็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ก็เป็นศิลปะ การแต่งตัว หวีผม ล้างหน้าให้สะอาด เรียบร้อยสวยงาม ก็เป็นศิลปะ และอีกมากมาย แม้แต่สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สิ่งที่เราได้ทำเช่นต่างก็เป็นศิลปะทั้งนั้น เป็นต้นว่าภาพทศตภาพาณัง โตะ เกาอี้ ตกรวมอาคารต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะทั้งสิ้น แต่ที่ว่าเป็นศิลปะประเภทไหนนั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะกล่าวต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าศิลปะไปต่าง ๆ กันแต่ก็ไม่พ้นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้นนั่นเอง อย่างเช่น บ้างก็ว่าศิลปะคือการแสดงออกของมนุษย์ บ้างก็ว่าศิลปะคือการลอกแบบธรรมชาติ บ้างก็ว่าศิลปะคือการสร้างสรรค์ความงามและอะไรอื่น ๆ อีกมากมาย

ดังนั้นนักพอสรุปได้ว่า ศิลปะก็คือผลงานของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อความงามและความพอใจของแต่ละคน จึงเห็นได้ว่า ไป ๆ มา ๆ ศิลปะก็ไม่พ้นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้น ซึ่งจะต้องมีความงามด้วย นานาชาติหนึ่ง ๆ จึงพอใจที่จะสร้างแตกต่างกันและไม่เหมือนกันเลย และสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้นมากมายด้วยกันที่นั่นแหละ ศิลปะจึงแยกออกได้หลายประเภท

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงศิลปะประเภทต่าง ๆ คือ

๑.๑.๑. ทัศนศิลป์ (Fine Arts) หรือบางทีก็เรียกว่าประณีตศิลป์ หมายถึงศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อศิลปะจริง ๆ เป็นศิลปะที่งามทวิจิตร บางทีก็ประณีตเหลือเกิน (แต่บางทีก็ไม่ประณีตนัก) ทัศนศิลป์นี้แยกออกได้ ๕ ประเภทด้วยกัน คือ

๑.๑.๑.๑. สถาปัตยกรรม (Architecture) คือการก่อสร้างต่าง ๆ เช่น พระปรางค์ เจดีย์ โบสถ์วิหาร ฯลฯ

๑.๑.๑.๒. ประติมากรรม (Sculpture) คือการปั้นแกะสลักรูปคน สัตว์ พระพุทธรูป หรือรูปเคารพต่าง ๆ ฯลฯ

๑.๑.๑.๓. จิตรกรรม (Painting) คือการเขียนภาพต่าง ๆ เช่น ภาพผนังโบสถ์วิหาร ภาพคน ภาพสัตว์ ฯลฯ

๑.๑.๑.๔. วรรณกรรม (Literature) หรือวรรณคดี ได้แก่การประพันธ์ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง พงกโคลงฉันท์กาพย์กลอน เป็นต้น

๑.๑.๑.๕. นาฏกรรม (Music and Drama) หมายถึงการดนตรีพ้องว่าต่าง ๆ บางทีก็เรียกกันว่านาฏศิลป์นั่นเอง

จิตรศิลป์ทั้ง ๕ ทกล่าวมาแล้วนี้ มิใช่ว่าจะจะเป็นจิตรศิลป์เสมอไป ตัวอย่างเช่น สถาปัตยกรรมเกี่ยวกับการก่อสร้างทุกชนิด ก็มิใช่เป็นจิตรศิลป์ทุกชนิด การสร้างโบสถ์ วิหาร สถูปต่าง ๆ ก็เป็นจิตรศิลป์ แต่ถ้าหากเป็นการสร้างบ้านเรือน พวกคนมิใช่เป็นจิตรศิลป์ แต่เป็นศิลปอีกประเภทหนึ่งคือ ศิลปะประยุกต์ (ซึ่งจะกล่าวต่อไป) จิตรศิลป์ทุกชนิดจะต้องทำเพื่อความงาม ความรื่นรมย์ ความพอใจ มิใช่ทำเพื่อสิ่งจางราววลแต่อย่างใด และความมุ่งหมายของการทำอันแรกจะต้องเป็นดังกล่าว ตัวอย่างอื่น ๆ ก็คือวรรณกรรมเกี่ยวกับการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์กลอน นวนิยายเพื่อเอาไปพิมพ์ขาย ก็เป็นเรื่องย่อยมิใช่เป็นจิตรศิลป์ ถ้าหากผู้แต่งแต่งเพื่อความพอใจของตน มิใช่เพื่อนำไปพิมพ์ขายก็จัดเป็นจิตรศิลป์ได้

๑.๑.๒. ศิลปะประยุกต์ (Applied Art) ศิลปะประเภทนี้เป็นศิลปที่ดัดแปลง (หรือประยุกต์) เพื่อนำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์ได้ เช่นความมุ่งหมายอันหนึ่งของส่วนเรื่องความงาม ความพอใจอื่น ๆ หรือความรื่นรมย์อื่น ๆ ก็เป็นความมุ่งหมายอันด้อยรองลงมา จุดใหญ่เพื่อนำไปใช้สอยให้เป็นประโยชน์ ส่วนจิตรศิลป์นั้นจุดใหญ่เพื่อความงาม ความพอใจ ส่วนประโยชน์ใช้สอยนั้น ตามมาเป็นอันดับสอง ตัวอย่างเช่น การสร้างโบสถ์วิหารของไทยนั้นเป็นจิตรศิลป์ ถึงแม้ว่าจะสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอยบ้างก็ตาม แต่ความมุ่งหมายอันดับแรก เพื่อความงาม เพื่อเป็น

วัฒนธรรมของชาติไทยต่างหากจึงเป็นวิจิตรศิลป์ได้ ส่วนการก่อสร้างอาคาร
เรือน โรงเรียน บ้านเรือน เราสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญจึงไม่เป็น
วิจิตรศิลป์ แต่เป็นศิลปประยุกต์

เกี่ยวกับประติมากรรม หรือการปั้นสลักก็เช่นกัน ถ้าหากเป็นพระพุทธรูป
รูปคน รูปสัตว์ ก็เป็นวิจิตรศิลป์ได้ ถ้าหากปั้นสัตว์เอาไว้ใส่ส탕ค์ ก็เป็นศิลป-
ประยุกต์ หรือปั้นแจกัน ถ้วยชาม ก็เป็นศิลปประยุกต์ด้วย เพราะปั้นขึ้นเพื่อนำไปใช้
สอยเป็นสำคัญนั่นเอง

ส่วนจิตรกรรมหรือการเขียนภาพนั้น ก็มีได้เป็นวิจิตรศิลป์เสมอไป อย่างเช่น
การเขียนภาพแทรกในหนังสือพิมพ์ ภาพการ์ตูน ภาพโฆษณา ก็เป็นศิลปประยุกต์
เพราะนำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์เป็นสำคัญ ถ้าหากการเขียนภาพผนังโบสถ์
วิหาร เขียนภาพอย่าง Davinci เขียนภาพ Monalisa (ซึ่งมีชื่อเสียงมากทั่วโลก)
อย่างนี้ก็จะเป็นวิจิตรศิลป์

สำหรับนาฏกรรม ถ้าเป็นการจัดงานรื่นเริงมี รำวง รำไทยต่าง ๆ ก็เป็น
ศิลปประยุกต์ แต่การรำ การดนตรีที่เป็นวิจิตรศิลป์จริง ๆ ก็ไม่ใช่จัดเพื่องานรื่น
เริงกล่าว หรือทางวรรณกรรมก็เช่นกัน ถ้าแต่งเรื่องไปขายก็เป็นศิลปประยุกต์
ดังกล่าวแล้ว

๑.๑.๓ พาณิชยศิลป์ (Commercial Art) ทางการเรียกว่าศิลปเพื่อการค้า
เพราะเป็นศิลปเพื่อทำขนค้ายโดยเฉพาะ พาณิชยศิลป์นั้นนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของ
ศิลปประยุกต์ หรือแฝงอยู่ในศิลปประยุกต์นั่นเอง เช่น การปั้นถ้วยชาม แจกัน
ไปขาย เขียนภาพ ส.ค.ส. ภาพการ์ตูน ภาพประกอบเรื่องในหนังสือพิมพ์ไปขาย
ก็เป็นพาณิชยศิลป์ทั้งสิ้น แต่ก็เป็นพวกศิลปประยุกต์นั่นเอง แต่สังกัดอยู่ในพาณิชย-
ศิลป์โดยตรง

๑.๑.๔. อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial Art) หมายถึงศิลปที่ทําขึ้นหรือ
ผลิตขึ้นเป็นอุตสาหกรรม มีโรงงานผลิต และมักใช้เครื่องจักรผลิตขึ้นเป็นส่วนใหญ่
ผลงานที่ผลิตออกมาจึงมีแบบเหมือนกัน ผลผลิตมีหน้าตาบังคับเครื่องจักร หรือทำตาม
แบบที่เขากำหนดไว้ให้เท่านั้น อย่างเช่น โรงงานผลิตถ้วยชาม ท่อผ้า พิมพ์ผ้า พิมพ์

รูปภาพ ทอกระสอบ ฯลฯ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามศิลปะประเภทนี้เป็นพวกศิลปะประยุกต์ เพราะทำขึ้นเพื่อนำไปใช้สอยได้เป็นส่วนใหญ่

๑.๑.๕ ศิลปะหัตถกรรม (Art Artercrafts) หมายถึงศิลปะที่ทําด้วยมือเป็นส่วนใหญ่แยกต่างหากตามความพอใจของผู้ทำ ไม่ทำเหมือนอุตสาหกรรมศิลป์ ดังกล่าว จึงมักเป็นงานของนักเรียนหรืองานอาชีพของชาวไทยที่ทำงานฝีมือของตนเองและเข้าใจออกแบแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อจูงใจซื้อ เช่นทำเครื่องรักถมลงยา เป็นต้น

ส่วนการทอผ้าไหม เกาออกมาเหมือน ๆ กัน หรือ ขึ้นหม้อ ไห โองออกมาเหมือน ๆ กัน แต่มีใช้เครื่องจักรทำ คือใช้มือทำเป็นส่วนใหญ่ หรือใช้เครื่องปั่นแรงขงเล็กนอยเท่านั้นไม่ถึงกับเป็นเครื่องจักร จะเห็นได้จากคนไทยเรา ขึ้น หม้อ ไห ข่าย ทางภาคเหนือ หรือราชบุรี เป็นต้น การทำแบบนี้จะเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่ เพราะใช้มือทำเป็นส่วนใหญ่ จะเป็นศิลปะหัตถกรรมที่ไม่ใช่อีก เพราะผลที่ออกมาเป็นแบบเดียวกันหมดอย่างนี้เขาเรียกว่า กึ่งอุตสาหกรรม (Semi Industry) หรืออุตสาหกรรมในครอบครัว นั่นเอง

๑.๑.๖ มัณฑนศิลป์ (Decorative Art) คือศิลปะที่เกี่ยวกับการตกแต่ง บางทีก็เรียกกันว่า "ศิลปะตกแต่ง" ซึ่งเป็นการตกแต่งอาคาร บ้านเรือน และอื่น ๆ เช่นเขียนภาพผนังโบสถ์ วิหาร แกะสลักตกแต่งหน้าบรรณโบสถ์ ทาสีผนังห้อง ทาสีตกแต่งอาคารต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าศิลปะประเภทนี้บางทีอาจจะเป็นวิจิตรศิลป์ หรือศิลปะประยุกต์ก็ได้ แล้วแต่ความมุ่งหมายของการทำนั้น ๆ เป็นสำคัญ

๑.๑.๗ ศาสนศิลป์ (Religious Art) คือศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อศาสนาหรือความเชื่อดลเป็นส่วนใหญ่ พวกสถาปัตยกรรมกค ประติมากรรมหรือจิตรกรรมกคที่เป็นวิจิตรศิลป์มักจะทำขึ้นเพื่อศาสนาและความเชื่อดลเป็นสำคัญ อย่างเช่นสร้างโบสถ์ วิหาร สถูป พระปรารงค์เพื่อศาสนา ดังนั้นศาสนศิลป์กับวิจิตรศิลป์จึงมักควบคู่กันหรือสัมพันธ์กันเสมอ

นอกจากนี้ยังมีศิลปะประเภทอื่น ๆ อีก แต่จะไม่ขอกล่าวถึง อย่างไรก็ตามก็ไม่พ้นเป็นวิจิตรศิลป์และศิลปะประยุกต์ไปได้ เพราะศิลปะในโลกนี้ถ้าหากจะแบ่งก็อาจ

จะแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ คือ วิชาศิลปะและศิลปะประยุกต์ตนเอง สำหรับครุฑสอน
 นักเรียนอยู่ก็อาจจะเพ่งรึกกับคำใหม่ คำนอกคำหนึ่ง ซึ่งเขื่อนวิชาเรียนของนักเรียน นั่นคือ
 คำว่า "ศิลปะปฏิบัติ" ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Practical Arts" ความจริง
 วิชา เดิมก็เรียกกันว่า วิชาการฝีมือตนเองหรือเดิมมีวิชาวาดเขียนกับการฝีมือ
 แต่ปัจจุบันมีวิชาศิลปะศึกษาแทนวิชาวาดเขียน วิชาศิลปะศึกษานักมีวาดเขียนกับสิ่ง
 อื่น ๆ อีกมากมายเช่นปั้น สลัก การพิมพ์ภาพ การตกแต่งบ้าน ฯลฯ เป็นต้น
 สำหรับวิชาการฝีมือแต่เดิมซึ่งเปลี่ยนมาเป็นศิลปะปฏิบัติ ในปัจจุบันนั้นนักศึกษามีการฝึมือ
 ด้วย แต่ไม่เรียกว่าการฝึมือ และในวิชาศิลปะปฏิบัติก็ยังมีอย่างอื่น ๆ อีกมากมาย
 ซึ่งนำมารวมในวิชา เช่น อุตสาหกรรมศิลป์ เกษตรศิลป์ เคหศิลป์และธุรกิจศิลป์
 เป็นต้น สำหรับอุตสาหกรรมศิลป์ ก็เรียนพวกงานไม้ งานโลหะ และอื่น ๆ ส่วน
 เกษตรศิลป์ก็เรียนการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เคหศิลป์ก็เรียน การเรือน
 การครัว การเย็บปักถักร้อย และธุรกิจศิลป์ ก็เรียน การพิมพ์คดีสัมพันธ์ การคิด
 ลูกคิด ฯลฯ เหล่านี้เขารวมเรียกว่าศิลปะปฏิบัติ ซึ่งคลุมกว้างเหลือเกิน นอกจากนั้น
 แต่ละระดับชั้นก็ยังมีวิชาต่างกันอีกด้วย เช่น ชั้นประถมตอนต้น มีวิชาศิลปะปฏิบัติ
 เรียนการปั้น การพับ ผูก ตัดกระดาษ การพิมพ์ภาพ ฯลฯ ส่วนประถมตอนปลาย
 เรียนหัตถศึกษา ซึ่งก็แยกไว้มากมาย เช่นงานไม้ งานโลหะ การเย็บปักถักร้อย
 ฯลฯ (ซึ่งก็อยู่ในพวกศิลปะปฏิบัติดังกล่าวแล้ว) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็
 เรียกว่า ศิลปะปฏิบัติอีก พอมัธยมศึกษาตอนปลายก็เลยไปเรียก วิชาการช่าง ชั้น
 ป.กศ. ต้น และ ป.กศ. สูง ก็เรียกหัตถศึกษา สอนแล้วขอทเรียกเอาแน่นอนไม่ได้
 เลย ใช่ว่าจะเรียกตาม วิชาที่เด็กเรียนที่ระดับชั้น ก็ไม่พจนศิลป์หัตถกรรม ซึ่ง
 สังกัดในศิลปะประยุกต์ดังกล่าวแล้วนั่นเอง

๑.๒ ความหมายของการออกแบบ (Design)

ความหมายของการออกแบบ ถ้าพูดให้เข้าใจง่ายที่สุดก็หมายถึง การที่คน
 เราคิดที่จะสร้างสรรงานศิลปะทั้งหลายทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และ
 จิตรกรรม คือก่อนที่จะสร้างสรรหรือทำงานเหล่านั้นมา ก็ต้องคิดเสียก่อน เมื่อ

คิดแล้วก็ต้อง จิต ต้องเลือก ต้องร่างแบบลงในกระดาษว่าจะจัดรูปทรงรูปร่างอย่างไร
 ต้องจัดใหญ่กลุ่กหลักขลงการจตทต ต้องคิดว่าจะใช้วัสดุอะไรบ้าง ขนาดเท่าใด และอื่นๆ
 ซึ่งต้องคิดและร่างไว้ให้ละเอียด ตัวอย่างเช่นช่างก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ก็จะต้อง
 ออกแบบเสียก่อนว่าจะสร้างอาคารรูปทรงอย่างไร ขนาดกว้างยาวสูงเท่าใด ใช้วัสดุ
 อะไรก่อสร้าง นักออกแบบจะต้องออกแบบเสียก่อนทั้งสีหรือก่อนทบทเขียนภาพจะ
 เขียนภาพ ก็มักจะคิดหรือร่างแบบเสียก่อนว่าจะเขียนรูปอะไรบ้าง รูปทรงเป็น
 อย่งไร ใช้สีอะไรบ้าง เป็นต้น ดังนั้นการออกแบบจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการสร้าง
 สรรค์งานศิลปะทั้งหลาย เพราะทำให้ได้งานศิลปะที่ดี ไม่ต้องเสียเวลาและเสียวัสดุใน
 การแก้ไขไว้ให้เรียบร้อยก่อนที่จะลงมือทำ

ดังนั้นก่อนทบทเขียนจะสร้างสรรค์ศิลปะงานศิลปะแขนงใดๆ ก็ตาม จะต้องเป็นหลัก
 ของการออกแบบเสียก่อนว่า จะออกแบบอย่างไรจึงจะสวยงาม และได้ผลดี ซึ่งจะ
 ได้เรียนต่อไป